

serviet, & ad nutum prestò erit; quod ex illis Apostoli verbis ostenditur: *a* *Seminatur, inquit, corpus animale, resurget corpus spirituale.* Hæc serè præcipua sunt capita, quæ in hujus articuli explicatione tradenda erunt.

14. *Quem fructum ex tantis resurrectionis mysteriis fideles capient.*

Ut autem fideles sciant, quem fructum ex tot, tantorumque mysteriorum cognitione capere possint, primum declarare oportebit maximas à nobis Deo gratias agendas esse, *b* qui hæc sapientibus absconderit, & revelaverit parvulis. Quot enim viri vel prudentiæ laude præsentés, vel singulari doctrina præditi, in hac tam certa veritate cæci planè fuerunt? Quod igitur nobis illa patefecerit, quibus ad eam intelligentiam aspirare non licebat, est quòd summam ejus benignitatem & clementiam perpetuis laudibus celebremus.

Deinde magnus etiam ille fructus ex hujus articuli meditatione consequetur, quòd scilicet in eorum morte qui morte necessitudine, vel benevolentia conjuncti sunt, facilè tum alios, tum non ipsos consolabitur: quo quidem genere consolationis *c* Apostolorum usum esse constat, cum ad Thessalonicenses de dormientibus scriberet.

Sed in omnibus etiam aliis ærumnis & calamitatibus, futuræ resurrectionis cogitatio summam nobis doloris levationem afferet: quemadmodum Sancti Job exemplo didicimus, *d* qui una hac spe afflictum & moerentem animum sustentabat, fore aliquando ut in resurrectione Dominum Deum suum conspiceret.

Præterea hoc plurimum valebit ad persuadendum fidelibus populis, ut rectam vitam, integram, ab omni que prorsus peccati labe puram agere quam diligentissimè curent. Si enim cogitaverint, ingentes illas divitias quæ resurrectionem consequuntur, ipsis propositas esse, facilè ad virtutis & pietatis studia allicientur. Contra verò nulla res majorem vim habitura est ad comprimendas animi cupiditates, hominesque à sceleribus avocandas, quam si sapiùs admoneantur, quibusnam malis & cruciatibus improbi afficiendi sunt, *e* qui extremo illo die procedent in resurrectionem judicii.

a 1. Cor. 15. 44.

Quim salutare ex articulo resurrectionis capiantur fructus.

Primus.

b Matth. 13. 35.

Secundus.

c 1. Thes. 4. 13.

Tertius.

d Job 19. 25.

Psalm. 91.

Quartus.

e Joan. 5. 29.

DE DUODECIMO ARTICULO.

CAPUT XIII.

Vitam æternam.

1. *Cur postremo loco hic fidei articulus sit positus & quantum referat illum frequenter populo explicari.*

Sancti Apostoli, duces nostri, symbolum, quo fidei nostræ summa continetur, æternæ vitæ articulo claudi & terminari voluerunt: tum quia post carnis resurrectionem nihil aliud fidelibus expectandum est, nisi æternæ vitæ præmium; tum verò, ut perfecta illa felicitas, & bonis omnibus cumulata, nobis semper ante oculos versaretur, doceremurque in ea mentem & cogitationes nostras omnes defigendas esse. Quare Parochi in erudiendis fidelibus numquam intermittent, præmiis æternæ vitæ propositis, eorum animos accendere; ut, quæcumque vel difficillima Christiani nominis causa subeunda esse docuerint, facilia atque adeo jucunda existiment, promptioresque ad parendum Deo & alacriores reddantur.

2. *Quid hic per vitam æternam significetur.*

Sed quoniam sub his verbis, quæ ad beatitudinem nostram declarandam hoc loco usurpantur, plurima mysteria in occulto latent, ea sic aperienda sunt, ut quantum cujusque ingenium ferat, omnibus patere possint. Admonendi igitur sunt fideles his vocibus, *Vitam æternam*, non magis perpetuitatem vitæ, cui etiam demones sceleratique homines addicti sunt, quam in perpetuitate beatitudinem, quæ beatorum desiderium expleat, significari. Atque ita intelligebat legisperitus ille, *a* qui à Domino Salvatore nostro quid sibi faciendum esset, ut vitam æternam possideret, in Evangelio quæsivit; perinde ac si diceret: Quænam mihi præstanda sunt, ut ad eum locum, ubi perfecta felicitate frui licet, perveniam? In hunc verò sensum Sacra litteræ hæc verba accipiunt, ut *b* multis in locis licet animadvertere.

Agens sic propter finem.

Aristot. lib. 2. Physic. text. 49. & 81.

Fidelibus difficillima quæquæ æternæ vitæ in ruitu facilia.

Matth. 5. 16. & 19.

2. Cor. 4. 17.

Hebr. 1. 19.

Vita æterna æternam beatitudinem significat. vide Aug. 1. Civ. c. 13. 19. & 11. & in Ps. 113. Conc. 19.

Apoc. 15.

Psalm. 43. & 54.

Job 20.

a Lucæ 10. 13.

b Matth. 19. 20. & 25. 46.

Joan. 17.

Rom. 2. 7.

3. *Cur vitæ æternæ nomine summa illa beatitudo designetur.*

Hoc verò potissimum nomine summa illa beatitudo appellata est, ne quis existimaret, eam in rebus corporeis & caducis, quæ æternæ esse non possunt, consistere. Neque enim hæc ipsa beatitudinis vox satis explicare poterat quod quærebatur, præsertim cum non defuerint homines inanis cujusdem sapientiæ opinione inflati, qui summum bonum in iis rebus ponerent, quæ percipiuntur sensibus. Hæc enim pereunt & veterascunt; beatitudo verò nullo temporis termino definienda est: quin potius terrena hæc longissimè à vera felicitate absunt, à qua is quàm maximè recedit, qui mundi amore & desiderio tenetur: scriptum est enim: *a Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: & paulò post: Mundus transit, & concupiscentia ejus.* Hæc igitur Parochi fidelium mentibus imprimenda diligenter curabunt, ut mortalia contemnere, nullamque in hac vita, in qua *b* non cives, sed advenæ sumus, felicitatem obtineri posse in animum inducant. Quamquam hinc etiam spe beati meritò dicemur, *c* si abnegantes impietatem, ac sæcularia desideria, sobriè & justè & piè vixerimus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & adventum gloriæ magni Dei & Salvatoris nostri Jesu Christi. Hæc autem cum permulti, *d* qui sibi ipsis sapientes videbantur, minus intelligerent, & in hac vita felicitatem quærendam putarent, stulti facti sunt, & in maximas calamitates inciderunt. Sed illud præterea ex vi hujus nominis *Vitam æternam* percipimus, semel adeptam felicitatem amitti numquam posse, ut falsò nonnulli suspicati sunt. Nam felicitas ex omnibus bonis sine ulla mali admixtione cumulatur: quæ cum hominis desiderium expleat, in æterna vita necessariò consistit: nec enim potest beatus non magnoperè velle, ut illis bonis, quæ adeptus est, sibi perpetuò frui liceat. Quare, nisi ea possessio stabilis & certa sit, maximo cruciatu timoris angatur, necesse est.

4. *Æterna beatitudo verbis aut mente humana comprehendendi non potest.*

Verùm quanta sit beatorum, qui in cœlesti patria vivunt, felicitas, eaque ab ipsis tantum, præterea à nemine comprehendendi possit, hæc ipsæ voces, cum *Vitam beatam* dicimus, satis demonstrant: nam cum ad rem aliquam significandam eo nomine utimur, quod cum multis aliis commune est, facillè intelligimus de-

Beatitudo non in rebus corporeis consistit.

Vide Aug. lib. 19. de Civ. cap. 4. 5. 6. & 7. & Arist. lib. 1. Ethic. c. 7. 8. & 9.

D. Th. 1. 2. q. art. 3.

a Joan. 2. 15.

b Pet. 2. 11.

Spe in hac vita inchoari potest nostra beatitudo.

c Tit. 2. 13.

d Rom. 1. 22.

Beatitudinem æternam esse oportere.

Aug. de Civ. Dei, l. 12. cap. 20.

Felicitas est omnium bonorum sine ulla mali admixtione jugis possessio.

Scot. 4. Sent. dist. 49. q. 6. litt. Q.

De inenarrabili sanctorum gloria, & de præmiis essentialibus & accidentalibus. Vide Aug. l. 22. de Civ. c. 20. & 30. l. 3. de Liber. arbit. c. 25. & serm. 64. de Verbo Domini, & serm. 37. de Sanctis.

esse propriam vocem, qua res illa planè exprimitur. Cum igitur felicitas iis vocibus declaretur, quæ non magis in beatos, quàm in omnes, qui perpetuò vivunt, rectè conveniunt, hoc nobis argumento esse potest, altiore & præstantiore quam rem esse, quàm ut proprio vocabulo perfectè significare ejus rationem possimus: nam etsi plurima alia nomina cœlesti huic beatitudini in sacris litteris tribuuntur, cujusmodi sunt: *a Regnum Dei, b Christi, c cœlorum, d paradysus, e sancta civitas, f nova Hierusalem, g domus Patris*: tamen perspicuum est; nullum ex iis ad ejus magnitudinem explicandum satis esse. Quare Parochi hoc loco oblatam sibi occasionem non prætermittent, fideles tam amplis præmiis, quæ vitæ æternæ nomine declarantur, ad pietatem & justitiam, & omnia Christianæ religionis officia invitandi.

Constat enim, vitam in maximis bonis, quæ natura expetuntur, numerari solere, atque hoc potissimum bono, cum vitam æternam dicimus, beatitudo definitur. Quod si exigua hæc & calamitosa vita, quæ tot & tam variis miseriis subjecta est, ut mors veriùs dicenda sit, nihil magis amatur, nihil aut chariùs, aut jucundiùs esse potest; quo tandem animi studio, qua contentione æternam illam vitam quærere debemus, quæ defunctis omnibus malis, perfectam & absolutam bonorum omnium rationem conjunctam habet?

5. *Beatitudo omnium malorum privatione, & omnium bonorum adeptione continetur.*

Nam, ut Sancti Patres tradiderunt, æternæ vitæ felicitas omnium malorum liberatione, & bonorum adeptione definienda est. De malis clarissima sunt sanctorum litterarum testimonia; scriptum est enim in Apocalipsi: *b Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus: & rursus: i Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt.* Jam verò Beatorum immensa gloria, innumeraque solidæ lætitiæ & voluptatis genera futura sunt; cujus gloriæ magnitudinem cum animus noster capere, aut illa in animos nostros penetrare nullo modo possit, necesse est nos in illam, nempe *k* in gaudium Domini introire, ut eo circumfusi, mentis desiderium cumulatè expleamus.

6. *Quibus præcipuè bonorum generibus Beati perfruuntur.*

Quamvis autem, ut Sanctus Augustinus scribit, faciliùs mala, quibus carituri sumus, quàm bona ac-

Beatitudo proprio verbo nequit exprimi.

a Matth. 6. 33. & 21. 31.

Marci 1. 14.

Luca 6. 21.

b Joan. 18. 36.

Epl. es. 5. 5.

Colos. 1. 13.

c Matth. 5. 5. 10.

d Ezech. 18. 15.

Luca 23. 45.

e Cor. 12. 4.

f Isai. 52. 1.

Apoc. 21. 2.

g Apoc. 3. 12. 21. 2.

h Joan. 14. 2.

Vita magnorum bonorum,

& quantum ab omnibus

expetatur. Vide Aug. l.

11. Civ. c. 27. 28.

Vita hæc potius mors

dicenda, Aug. lib. 12.

Civ. c. 20. 28.

Felicitas nullum nullum admittere, & nullum bonum excludit, Aug. l. 22. de Civ. cap. 30. Chrys. e. iam 30. cap. ad Theod. lapsus, Ambr. ep. 1. ad Hugonem, & in lib. de Similit. c. 47.

b Apoc. 17. 61.

i Apoc. 24. 4.

Isai. 25. 8.

Omne bonum concludit.

Aug. l. 22. Civ. in fine.

Alex. de Ales. super

Psalm. 7.

k Matth. 25. 21.

l Aug. serm. 24. de

Verb. Domini: Et de Symb.

bol. ad Cath. l. 3. c. 11.

voluptates, quas hausturi sumus, numerari posse videantur, danda tamen erit opera, ut quæ fideles summæ illius felicitatis adipiscendæ cupiditate inflammare poterunt, breviter & dilucidè explicentur. Sed illa in primis distinctione uti oportebit, quam à gravissimis divinarum rerum scriptoribus accepimus. Ii enim duo bonorum genera esse statuunt: quorum alterum ipsam beatitudinis naturam pertinet, alterum ipsam beatitudinem consequitur, quare illa essentialia, hæc verò accessoria bona, docendi causa appellarunt.

7. *In quo consistat essentialis & primaria æternæ beatitudinis causa.*

Ac solida quidem beatitudo, quam essentialem communi nomine licet vocare, in eo sita est, ut Deum videamus, ejusque pulchritudine fruamur, qui est omnis bonitatis ac perfectionis fons & principium: *a Hæc est vita æterna*, inquit Christus Dominus, *ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum;* quam sententiam Sanctus Joannes videtur interpretari, cum ait: *b Charissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus, scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est:* significat enim beatitudinem ex iis duobus constare, tum quod Deum intuebimur, qualis in natura sua ac substantia est: tum quod veluti Dii efficiemur. Nam qui illo fruuntur, quamvis propriam substantiam retineant, admirabilem tamen quandam & propè divinam formam induunt, ut Dii potius quam homines videantur.

8. *Beati quomodo Dei formam & naturam quodammodo induant.*

Hoc autem, cur ita fiat, ex eo perspicuum est, quòd unaquæque res vel ex hujus essentia, vel ex ejus similitudine & specie cognoscitur. At quoniam nihil est Deo simile, cujus similitudinis adjumento ad perfectam ejus notitiam pervenire possimus; consequens est, ut ejus naturam & essentiam videre nemini liceat, nisi hæc eadem divina essentia se nobis junxerit. Atque id Apostoli verba illa significant; *c Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem:* nam quòd inquit *in ænigmate*, interpretatur Sanctus Augustinus, in similitudine ad Deum intelligendum accommodata. Quod etiam Sanctus Dionysius aperte ostendit, cum affirmat, nulla inferiorum similitudine superiora percipi posse: neque enim ex alicujus rei corporea similitudine, ejus, quæ corpore careat, essentia & substantia cognosci potest, cum præsertim necesse sit, rerum similitudines minùs concretionis ha-

Beatitudo duplex, una esse realis: altera accessoria; de hac distinctione, vide Doctores in 4. sent. dist. 49.

Primum essentialis est Dei visio, Aug. lib. 22. Civ. c. 29.

a Joan. 17. 3. Ubi nota, quòd loquitur de fide, non de Beatitudine.
b 1. Joan. 3. 2.

Beatitudo hominis duobus constat.

Beati divinam naturam proximè accedunt, 2. Cor. 5.

c 1. Cor. 13. 12.

S. Aug. lib. 15. de Trinit. c. 9.

S. Dionysius cap. 1. de Divin. Nomin. Vide D. Thom. in p. 1. q. 12. art. 2. contra gentes, lib. 1. c. 51.

habere, & magis spirituales esse, quàm res ipsas, quarum imaginem referunt: quemadmodum in omnium rerum cognitione facilè experimur. Quoniam verò fieri non potest, ut alicujus rei creatæ similitudo æquè pura & spiritualis, ac Deus ipse est, reperiat; ita fit, ut ex nulla similitudine divinam essentiam perfectè intelligere possimus. Accedit etiam, quod omnes creatæ res certis perfectionis terminis circumscribuntur; at Deus infinitus est, neque ullius rei creatæ similitudo ejus immensitatem capere potest. Quocirca una illa ratio divinæ substantiæ cognoscendæ relinquatur, ut ea se nobis jungat, & incredibili quodam modo intelligentiam nostram altiùs extollat, atque ita idonei ad ejus naturæ speciem contemplandam reddamur.

9. *Lumine gloriæ Beati illustrantur, & ad Deum videndum tota spe omnes commoveri debent.*

Id verò lumine gloriæ assequemur, cum eo splendore illustrati, a Deum lumen verum in ejus lumine videbimus. Nam beati Deum præsentem semper intuentur: quo quidem dono, omnium maximo & præstantissimo, divinæ essentia participes affecti, vera & solida beatitudine potiuntur: quam nos ita credere debemus, ut eam Dei benignitate cum certa spe nobis spectandam esse, in Symbolo Patrum definitum sit; ait enim: *Expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi.*

10. *Quomodo in beatitudine homo Deo jungatur, similitudine explicatur.*

Divina hæc planè sunt, neque ullis verbis explicari, aut cogitatione comprehendi à nobis possunt. Verùm licet aliquam hujus beatitudinis imaginem in iis etiam rebus, quæ sensu percipiuntur, cernere. Nam quemadmodum ferrum (1) admo ad ignem ignem concipit, quam vis ejus substantia non mutetur, fit tamen, ut diversum quidpiam, nimirum ignis esse videatur: eodem modo, qui in cœlestem illam gloriam admissi sunt, Dei amore inflammati, ita afficiuntur, cum tamen id, quod sunt, esse non desinant, ut multò magis distare ab iis qui in hac vita sunt, meritò dici possint, quàm ferrum candens ab eo quod nullam caloris vim in se contineat. Ut igitur rem paucis complectamur, summa illa & absoluta beatitudo, quam essentialem vocamus, in Dei possessione constituenda est. Quid enim ei ad perfectam felicitatem deesse potest, qui Deum optimum & perfectissimum possidet?

a Psalm. 36. 10. De lumine gloriæ, vide S. Thom. 1. p. 1. & 2. art. 5. ot. 4. Sent. dist. 49. q. 11.

Symbolum Constantinopolitanum.

A simili.

Anselmus hanc tangit similitudinem in lib. de Simili, c. 56.

(1) Admo) Edit. Pat. admotum.

11. *Quæ sint accidentalia bona, quibus Beati circumfluent.*

Verùm ad illam tamen quædam accedunt ornamenta omnibus Beatis communia: quæ quoniam ab humana ratione minùs remota sunt, vehementiùs quoque animos nostros commovere & excitare solent. Hujus generis ea sunt, de quibus Apostolus ad Romanos videtur intelligere: *a Gloria, & honor, & pax omni operanti bonum*: nam gloria quidem Beati perfruentur, non illa solùm, quam tandem essentialem beatitudinem, vel cum ejus natura maximè conjunctam esse ostendimus: sed ea etiam, quæ constat ex clara & aperta notitia, quam singuli de alterius eximia & præstanti dignitate habituri sunt. At verò quantus ille honor existimandus est, qui eis à Domino tribuitur, cum *b* non ampliùs servi, sed amici, *c* fratres, *d* filii Dei vocentur? Quare ita electos suos amantissimis & honorificentissimis verbis Salvator noster compellabit: *e Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum*; ut meritò liceat exclamare: *f Nimis honorificati sunt amici tui, Deus*; *g* sed laudibus etiam à Christo Domino coram Patre cœlesti & Angelis ejus celebrabuntur. Præterea, si hoc commune omnibus hominibus desiderium natura ingenuit honoris qui à viris sapientia præstantibus habeatur, quòd eos locupletissimos virtutis suæ testes fore existiment: quantum Beatorum gloriæ accessurum putamus quòd aliud aliud summo honore prosequetur?

12. *Quibus bonorum copiis Beati in æternis illis sedibus cumulabantur.*

Infinita esse omnium oblectationum enumeratio, quibus Beatorum gloria cumulata erit, ac ne cogitatione quidem fingere ea possumus. Sed tamen hoc fidelibus persuasum esse debet, quæcumque nobis jucunda in hac vita contingere, vel etiam optari queant, sive ea ad mentis cognitionem sive ad corporis perfectum habitum pertineant, earum rerum omnium copiis beatam cœlestium vitam circumfluere: quamvis hoc altiore quodam modo, quam oculus vidit, aut auris audivit, aut in cor hominis ascendit, fieri *b* Apostolus affirmet. Nam corpus quidem, quod antea crassum & concretum erat, cum in cœlo, detracta mortalitate, *i* tenue & spirituale effectum fuerit, nullis ampliùs alimentis indigebit: anima *k* autem (1) æterno gloriæ pabulo, quod magni

1) *Æterno* Edit. Pat. *Æterna*.

Premium seu bonum beatitudinis accidentale. Aug. lib. 22. Civ. c. 30. & Rom. 2. 10.

Qualis gloria Beatorum ob quam ipsa beatitudo gloria dicitur.

Psalm. 83. 12.
Rom. 8. 18.
Honor Beatorum quantum, ob quem ipsi Reges, Apoc. 5. in c. 9. 10. græco textu nominantur.
b Lucæ 12. 4.
Joan. 15. 13.
c Psalm. 21. 23.
Joan. 20. 17.
Hebr. 2. 11.

d Joan. 10. 52.
Rom. 7. 14.
e Matth. 25. 14.
f Psalm. 138. 14.
g Matth. 12. 23.
Lucæ 3. 18.

Beatitudo omnibus bonis animi & corporis constat.

Psalm. 35. 9.

b 1. Cor. 2. 9.
i Isai. 61. 4.
1. Cor. 15. 42. 43.
k Lucæ 12. 37.
Terrena vilia sunt beatitatis.

illius conviviij auctor, transiens, omnibus ministrabit, cum summa voluptate exaturabitur. Qui verò pretiosas vestes, aut regales corporis ornatus desiderare poterit, ubi nullus harum rerum usus futurus sit, *a* omnesque immortalitate & splendore sancti, & *b* sempiternæ gloriæ corona ornati erunt? Sed si amplæ etiam & magnificæ domus possessio ad humanam felicitatem pertinet, quid cœlo ipso, quod Dei claritate undiquè collustratur, vel ampliùs, vel magnificentiùs cogitari potest? Quare Propheta, cum ejus domicilij pulchritudinem sibi ante oculos poneret, & ad beatas illas sedes perveniendi cupiditate arderet, *c* *Quam dilecta*, inquit, *tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini: cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Atque ut hic sit omnium fidelium animus, hæc communis omnium vox, quemadmodum Parochi vehementer optare, ita etiam omni studio curare debent.

13. *Præmiis iisdem citra ullum discrimen Beati non afficiuntur.*

Nam *d* in domo Patris mei, inquit Dominus, *mansiones multæ sunt*: in quibus majora & minora præmia, ut quisque promeritus erit, reddentur. *e* *Qui enim parcè seminat, parcè & metet*: *& qui seminat in benedictionibus de benedictionibus & metet.* Quare non solùm ad eam beatitudinem fideles excitabunt; verùm etiam ejus consequendæ certam rationem hanc esse frequenter monebunt, ut fide & charitate instructi, & in oratione & Sacramentorum salutari usu perseverantes, ad omnia benignitatis officia in proximos se exercent. Ita enim Dei misericordia fiet, qui beatam illam gloriam diligentibus se præparavit, ut aliquando impleatur quod dictum est per Prophetam: *f* *Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta.*

a 1. Cor. 15. 34.
Apoc. 7. 9.
b 1. Cor. 9. 25.
2. Timoth. 4. 8.

c Psalm. 83. 2. 3.

d Joan. 14. 2.
Psalm. 61.
e 2. Cor. 9. 6.
Diversa erunt in cœlo meritorum præmia. Isai. 56. 4. 5.
Matth. 19. 28.
1. Cor. 15. 42.
Aug. l. 22. Civ. c. 30.
Cyprian. de Opere. Continuatio primæ partis ad secundam de Sacramentis.

f Isai. 32. 28.